

6. Lisovskaja T.V. Nepreryvnoe obrazovanie i soprovozhdenie lic s invalidnost'ju: problemy i reshenija /T.V. Lisovskaja.– Defektologija. – 2015 - №3.– S. 82 – 91.
7. Lisovskaja T.V. Pedagog novoj formacii: professional'nye kompetentnosti i lichnostnye kachestva /T.V. Lisovskaja. – Obrazovanie i samorazvitie. – 2015. – № 1. – S. 203 – 207.
8. Lisovskaja T.V. Jevoljucija vzgljadov na okazanie pedagogicheskoj pomoshhi licam s vyrazhennymi psihofizicheskimi narushenijami (na belorusskikh zemljah) /T.V. Lisovskaja. – Vestnik Cherepoveckogo gosudarstvennogo universiteta. – 2015. – № 1 (62), tom 2. – S. 100 – 104.
9. Loginova E.T., Lisovskaja, T.V. Formirovanie zhiznennyh kompetencij – novaja zadacha obrazovanija detej s tzhzhelymi mnozhestvennymi psihofizicheskimi narushenijami // E.T. Loginova, T.V. Lisovskaja –"Vestnik Kazahskogo Nacional'nogo pedagogicheskogo universiteta im. Abaja". Serija "Special'naja pedagogika" № 2(37), 2014. – S. 67–72.
10. Smychjok V.B. Sindrom social'noj kompensacii kak novoe ponjatie v mediko-social'noj jekspertize grazhdan Respubliki Belarus' /V.B.Smychjok, I.E. Polujanova, G.S.Severin //Medicinskie novosti. – 2010. – №12. – S.6 – 9.
11. Trud ljudej s invalidnost'ju /O.V. Grablevskij [dr.]; pod obshh. red. S.E. Drozdovskogo. – Minsk : A.A. Zgirovskij, 2012 – 160 s.

Лисовская Т.В. К вопросу о новом функциональном понятии «лица с выраженными психофизическими нарушениями»

В статье формулируется новое функциональное понятие «лица с выраженными психофизическими нарушениями», которое дополняет и расширяет имеющееся, психолого-медико-педагогическое. Анализируются международные и национальные (белорусские) законодательные акты и документы, гарантирующие право на образование и труд лицам с инвалидностью. Меняются взгляды на понятие «инвалидность», которое рассматривается, исходя не только из наличия органических нарушений, их количества и характера, но также из способа функционирования и степени самостоятельности.

Образование лиц с выраженными психофизическими нарушениями рассматривается не через систему знаний, умения и навыков, а через систему жизненных компетенций. Даются определения понятиям: жизненные компетенции, социальный опыт, жизнеспособная личность. Предлагается типологическая классификация лиц с выраженными психофизическими нарушениями по степени их самостоятельности, которая в будущем может быть использована при определении вида бытовой занятости, а для некоторых, возможно, и трудовой деятельности.

Ключевые слова: лица с выраженными психофизическими нарушениями, инвалидность, непрерывное образование, активность, участие, жизнеспособная личность, жизненные компетенции, социальный опыт, типологическая классификация.

Lisovskaya T.V. On the question of a new functional concept of "persons with severe mental and physical impairment"

We formulate a new functional concept of "persons with severe mental and physical impairment", which complements and extends the existing, psychological, medical and pedagogical. Analyzes international and national (Belarus) acts and documents that guarantee the right to education and employment for persons with disabilities. Changing views on the concept of "disability", which is considered the basis not only of the presence of organic disorders, their number and nature, but also because of the method of operation and the degree of independence. Education of persons with severe mental and physical impairment is considered not through a system of knowledge and skills and competences through life. Provides definitions of concepts: the vital expertise, social experience, viable personality. It proposed typology of persons with severe mental and physical disorders according to their degree of autonomy, which in the future may be used in determining the type of household employment, and for some, perhaps, and employment.

Keywords: persons with severe mental and physical impairment, disability, lifelong learning, active participation, viable personality, life competencies, social experience, typology.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 20.09. 2015 р.

Рецензент: д. пед. н., проф. Еленский Н.Г.

УДК 159. 922

Малинович Л.М.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСІБ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ДО ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема соціальної адаптації до праці осіб з інтелектуальними порушеннями на сучасному етапі. Проаналізовано особливості нетипового розвитку цієї категорії осіб з метою залучення їх до посиленої трудової діяльності. Обґрунтовано необхідність їх первинної професійної орієнтації в умовах освітнього закладу різного типу. Запропоновано сприяння працевлаштуванню молоді з порушеннями інтелекту в умовах організаційної та виробничої адаптації, надано супровід професійним, дидактичним та соціально-психологічним адаптаційним процесам; враховано диференційований підхід до врахування критеріїв організації їх трудової діяльності. Зазначена необхідність комплексного

підходу до питання працевлаштування молоді з інтелектуальними порушеннями та запропоновано підготовку спеціальних фахівців для забезпечення вирішення цієї проблеми. Здійснено аналіз становлення моделі забезпечення працевлаштування через систему профорієнтації, профконсультування, профвідбору та супроводу осіб з інтелектуальними порушеннями на прикладі «Агенції з працевлаштування», організовану при підтримці регіональних центрів зайнятості, громадських організацій інвалідів.

Ключові слова: особи з інтелектуальними порушеннями, атипичний розвиток, соціальна адаптація, профорієнтація, профконсультування, профвідбір, супровід, тренери праці.

Сфера професійної освіти в Україні для осіб з порушеннями розвитку перебуває на етапі модернізації, головне завдання якої є забезпечення успішної адаптації осіб з інтелектуальними порушеннями до трудової діяльності. В матеріалах Концепції освіти осіб з фізичними та психічними вадами в Україні зазначено, що «державна політика в галузі спеціальної освіти недостатньо спрямована на забезпечення умов одержання її всіма категоріями осіб [1, С. 62]. Згідно з Положенням освітні заклади компенсуючого типу повинні сприяти розвиткові адаптивних можливостей та елементарній соціально-трудоваї реабілітації своїх випускників. Проте, багатьма дослідниками зазначено недостатність уваги, яка звертається на розгортання системи закладів професійно-трудоного навчання для осіб з інтелектуальними порушеннями, що призводить до порушення цілісності й наступності системи освіти [1, С. 1].

Незважаючи на інтерес науковців та практиків психологічного спрямування до досліджуваної проблеми, не розв'язаними залишаються питання пошуку шляхів і методів підвищення соціальної адаптації випускників з порушеннями інтелекту до нових умов життя і праці. З огляду на це, **метою статті** є сприяння соціальної адаптації осіб з порушеннями інтелекту та забезпечення їх посиленою трудовою діяльністю.

Дослідження ряду зарубіжних вчених з питань соціальної адаптації осіб з порушеннями інтелекту (Г. Джервіс, Е. Зиглер, П. Стенлі, О. Шпек, Р. Ходапп) дали можливість стверджувати, що освітній процес повинен бути орієнтований на безперервний розвиток особистості, її соціальної самостійності. Питання професійної адаптації досліджували І. М. Магура, В. С. Мерлін, В. Г. Подмарков, Г. О. Слесарев. Організацію трудового навчання розумово відсталих школярів – Г. М. Дульнев, В. Ю. Каровяліс, Є. О. Ковальов, С. Л. Мирський, Н. П. Павлов, підхід яких був скерований на формування такої готовності до самостійної праці за отримуваною професією, яка б забезпечила справжню соціальну реабілітацію олігофренів, їх післяшкільну інтеграцію в суспільство. Серед сучасних українських дослідників слід згадати В. І. Бондаря, А. А. Корнієнка, Г. М. Мерсіянову, К. М. Турчинську, О. П. Хохліну. Підхід до вирішення питання соціалізації осіб з порушеннями розумового розвитку заснований на теоретико-психологічних концепціях Л. С. Виготського, який стверджував, що, навіть, глибоко розумово відстала дитина, яка здатна оволодіти певним рівнем пізнавальної діяльності, мовлення і практично-трудогих дій, повинна отримати від виховання більше, ніж набір автоматичних навичок і звичок.

Для молодого фахівця професійна соціальна адаптація – це засвоєння професійних і соціальних функцій, активне включення в життя трудового колективу [5]. Приступаючи до професійної діяльності чи зайнятості, людина вступає у процес адаптації до неї. На думку Синьова В. М., у післяшкільному віці розумово відсталі молоді люди (із легким ступенем вираженості) мають досить оптимістичний прогноз соціально-трудоваї адаптації, хоча автор зазначає на важливості постійної дбайливої уваги з боку державних установ та громадських організацій, соціальних служб, підприємств різної форми власності, а також самих освітніх закладів до післяшкільної долі молодих людей цієї категорії [9]. О. Шпек у своїй праці «Люди з розумовою відсталістю» також стверджує, що для них існують можливості пізнавального розвитку, які можуть бути реалізовані за умови постійного стимулювання особи і її забезпечення організованими освітніми процесами. Водночас вони повинні бути зорієнтовані за своїм змістом на життєві запити розумово відсталих в галузі професійної освіти, враховуючи їх індивідуальні особливості, спрямовані на подальший розвиток особистості, її соціальної самостійності і самокерованої нормативної поведінки.

Особистість випускника з порушеннями інтелекту характеризується різноманітними особливостями в складній структурі нетипового розвитку: специфікою формування пізнавальних психічних процесів, своєрідністю сформованості емоційно-вольової сфери, яка впливає на всю її поведінку, життєвими цінностями, інтересами та ін. Поведінка розумово відсталого особистості формується під впливом випадкових факторів зовнішнього середовища, що свідчить про дефіцитарність функціонування його психічної діяльності та свідомості [7, С. 7].

У світовому досвіді, який все більше використовується Україною, представлено різноманітні форми, зміст і методики освітньої корекційно-виховної чи дозвілєвої роботи з молоддю з інтелектуальними порушеннями у спеціальних чи загальних освітніх установах, професійно-спеціалізованих майстернях, клубах, тощо [8].

Для осіб з порушеннями інтелекту характерною ознакою є відсутність професійного досвіду. Оскільки опанування особистістю процесом професійної праці досягається лише в тому випадку, коли праця відповідає природі людини, потребам у самореалізації, активним і стійким властивостям особистості, детально вивчаються інтереси і нахили осіб з порушенням інтелекту, аналізуються особові справи і анкети, проводяться додаткові бесіди з родичами, застосовуються психодіагностичні, профорієнтаційні методики (опитувальник ДДО, Голанда).

Посилаючись на класифікацію професійної адаптації В. П. Каземіренка можна стверджувати, що *професійну адаптацію* випускники допоміжної школи проходили більш активно, ніж їх ровесники, що навчалися у загальноосвітніх закладах і не були ознайомлені із програмовими вимогами занять із соціально-побутового орієнтування та формування первинних професійних навичок у майстернях. *Дидактичну адаптацію* з допомогою інтерактивних тренінгових технологій краще опанували випускники новітніх освітніх закладів. Ефективність *соціально-психологічної адаптації* краще демонстрували та молодь з порушеннями розумового розвитку, яка отримувала систематичний комплексний виховний вплив зі сторони освітнього закладу, родини, членів соціуму [2, С. 34].

Якщо умовно виділити етапи періоду адаптації, то ми можемо відзначити так звану *первинну адаптацію*, коли відбувається звикання до своєї нової *соціальної ролі «працівника»*. В нормі період первинної трудової адаптації завершується в основному протягом перших двох років, коли працівник набуває кваліфікацію, оцінює можливості, перспективи просування по службі, знаходить місце у колективі тощо. Для осіб з інтелектуальними порушеннями цей період може бути більш тривалим і проходити досить своєрідно, у залежності від індивідуальних нетипових проявів розвитку. Наступним важливим етапом є *організаційна адаптація*, яку розуміють як освоєння молодими працівниками режиму праці та відпочинку, трудового розпорядку, входження у трудовий ритм колективу, усвідомлення вимог трудової дисципліни. Цей етап адаптації проходить паралельно із первинною адаптацією. Для осіб з порушеннями інтелекту рекомендується забезпечити професійний супровід з числа волонтерів, соціальних працівників для більш ефективної їх соціалізації та швидшому опануванню виконання професійних функцій. На етапі *виробничої адаптації* допомога полягає у засвоєнні технологічних особливостей роботи, сприянні поглибленні знань та відпрацюванні професійних навичок. Як і на попередніх етапах, тут слід надавати також супровід в перші місяці роботи. Науковці розрізняють два види професійної адаптації: активну та реактивну. Коли особистість долає нестабільність і змінює середовище, тоді можна говорити про *активну адаптацію*; якщо ж зовнішнє середовище домінує над молодим спеціалістом, змінюючи його стиль поведінки, – тоді йдеться про *реактивну адаптацію* [5, С. 51]. Для осіб з інтелектуальними порушеннями слід прогнозувати проходження ними реактивної адаптації, zdeформованої індивідуальними особливостями розвитку.

Зазвичай виділяють різні рівні адаптованості (В. Г. Подмарков) та критерії щодо організації трудової діяльності (М. І Магура) із вказуванням певних диференційних критеріїв. Нами зазначено низький рівень адаптації для осіб з порушеннями інтелекту, тривалу несформованість адаптаційного процесу до певних видів діяльності. Нами зверталася увага на зовнішні прояви психофізіологічних показників, вивчалася «мова» рухів тіла, реакції, мовлення особи з порушенням інтелекту; використовувався спеціальний режим роботи, повільніший темп виконання операції, часті повтори,

візуалізацію, збільшення частоти і тривалості технічних перерв, враховувався стан працездатності, виснаженість нервової системи; відсторонено спостерігалися за процесом входження «клієнтів» у нову роль (без зайвого напруження та шуму); співставлялися потреби вищої, контролюючої ланки із можливостями особи, які проходить процес адаптації; забезпечуючи її умовну конкурентоспроможність, створювалися умови для змальовування своєї перспективи, після успішного процесу адаптації.

Проаналізувавши сучасні критерії до організації професійної діяльності спільними зусиллями науковців і практиків було створено модель працевлаштування молоді з легкими порушеннями інтелекту. Орієнтуючись на наукові узагальнення стосовно недорозвиненості установок у особистості з порушеннями інтелектуального розвитку, ситуативності, ініціативи та активності, примітивного характеру потреб, домінуванню зовнішньо опосередкованої мотивації трудової діяльності та поведінки у такої категорії осіб, було підготовлено групу «тренерів праці» із числа студентів факультету педагогічної освіти ЛНУ імені Івана Франка, студентів факультету психології Львівського державного університету внутрішніх справ, викладачів-волонтерів вищезгаданих Вишів та осіб з інвалідністю інших нозологій із збереженим інтелектом. На особливу увагу працівників «Агенції» заслуговували негативні наслідки самостійного використання особою з порушенням інтелекту своїх знань, умінь та навичок поза межами освітнього закладу та в подальшому самостійному житті, на що наголошувала у своїй монографії Макарчук Н. О. [57, С. 51].

При залученні молоді з порушеннями інтелекту до діяльності «Агенції з працевлаштування молоді з інвалідністю» саме ця категорія осіб потребувала додаткової уваги, почасової інструкції, тривалого супроводу під час проведення тренінгів із формування мотивації до опанування певною трудовою діяльністю (спеціальністю), опанування організаційної, соціальної, психологічної та інших видів адаптації. Тому комплексний супровід «тренерами праці» осіб з порушеннями інтелекту до місця трудової діяльності, сприяння соціальній адаптації до нових умов життєдіяльності (напрацювання маршруту, знайомство з новими людьми, підготовка робочого місця, формування автоматизму у виконанні професійних функцій, налагодження ділової комунікації) частково запобігав виникненню конфліктних ситуацій, деструктивних наслідків стресових впливів та інших негативних проявів у молодих працівників із порушеннями інтелекту.

Оскільки, лише за умови глибокого розуміння особливостей структури порушення, знання соціальних умов виховання, особливостей усіх сфер розвитку (сенсорної, когнітивної, мотиваційної) можна спрогнозувати шляхи і форми адаптації особистості з порушеннями інтелекту до посиленої трудової діяльності, що забезпечить її ефективну соціалізацію, фахівцями «Агенції» було отримано глибинну консультацію стосовно особливостей формування і проявів поведінки особистості з порушеннями інтелекту, проведено інформативні тренінги із формування навичок комунікації з такою категорією осіб та їхніми родичами, напрацьовано шляхи виходу із конфліктної чи стресової ситуації. Для забезпечення ефективного формування практичних навичок із працевлаштування, а саме: упорядкування резюме, механізму самопрезентації, техніки телефонного дзвінка, джерел пошуку вакансій та вивчення вимоги до фахівця на сучасному ринку праці в конкретному регіоні, фахівцями було упорядковано методичні матеріали. Двомісячна спільна діяльність дала непоганий результат – доведено важливість такої співпраці для проходження ефективною первинною адаптації молодим особам з порушенням інтелекту, поява пропозицій від працедавців стосовно залучення окремих кандидатів до постійної офіційної праці. Паралельно знімалися застарілі стереотипи, упередження і негативні установки стосовно зайнятості осіб з порушенням інтелекту (легкого ступеню) у працедавців та співробітників установ. Власна оцінка працедавця, реакція інших співробітників та спостереження за виконанням професійних обов'язків молодих спеціалістів в певний спосіб призвели до позитивних змін у мотивації, зміні ціннісних орієнтацій та регуляції діяльності молодих працівників з порушеннями інтелектуальної діяльності.

Таким чином можна констатувати, що кожна людина наділена внутрішніми адаптаційними ресурсами, проте, залежно від структури порушення, віку, соціального стану чи конкретних життєвих обставин, використання цих можливостей є більш чи менш обмеженим. На нашу думку, основним

завданням соціальної адаптації випускника освітнього закладу різного типу, є реальна оцінка власних адаптивних можливостей, яке забезпечить формування внутрішньої готовності до свідомої і самостійної побудови, корекції і реалізації перспектив свого професійного, життєвого і особистісного розвитку. Підвищенню адаптації до нових умов також сприятиме системна профорієнтація, профконсультація, профвідбір та супровід на новому місці праці, яка виступає потужним чинником швидкого пристосування осіб з порушеннями інтелекту до вимог трудового середовища.

Водночас, ця проблема потребує подальшого вивчення і дослідження. Зокрема, слід продовжувати роботу з вивчення оптимальних шляхів і методів підвищення соціальної адаптації випускників до нових умов життя і праці, та питань психокорекції їх внутрішніх психічних станів у зв'язку зі зміною режиму діяльності.

Використана література

1. **Концепція** спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та на перспективу . – К. : 2003. – 26 с.
2. **Каземіренко В. П.** Програма дослідження психосоціальних чинників адаптації молодшої людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії // Практична психологія та соціальна робота / В. П. Каземіренко – 2004. – №6 – С. 76–78.
3. **Климов Е. А.** Как выбрать профессию / Е. А. Климов – М., 1999. – С.47–51.
4. **Кон И. С.** Психология ранней юности / И. С. Кон – М.: Просвещение, 1999. – С.14–16.
5. **Кудрявцев Т. В., Шегурова В. Ю.** Психологический анализ динамики профессионального самоопределения личности / Т. В. Кудрявцев, В. Ю. Шегурова // Вопросы психологии. – 1998. – №2. – С. 51–59.
6. **Малер А. В.** Социально-трудовая адаптация глубоко умственно отсталых детей / А. В. Малер // – М. : Просвещение, 1990. – 128 с.
7. **Макарчук Н. О.** Особистісна саморегуляція підлітків з порушеннями розумового розвитку: Монографія / Н. О. Макарчук. – Київ. : Фенікс, 2014. – 448 с.
8. **Мерлин В. С.** Проблемы экспериментальной психологии личности / В. С. Мерлин. – Пермь : Пермский пед. ин-т, 1968. – 240 с.
9. **Синьов В. М., Матвеева М. П., Рохліна О. П.** Психология розумово відсталого дитини: підручник / В. М. Синьов, М. П. Матвеева, О. П. Рохліна. МОН України. – К. : Знання, 2008. – 359 с.
10. **Шавир П. А.** Психология профессионального самоопределения в ранней юности / П. А. Шавир. – М. : Педагогика, 1981. – 96 с.

References:

1. **The Concept** of special education of individuals with the peculiarities of psychophysical development in the coming years and for the future – K. : 2003 – 26 p.
2. **Kazemirenko V. P.** Research programme of psychosocial factors of a young person adaptation to study at the University and to future profession // Practical psychology and Social Work / P. Kazemirenko – 2004 – N 6 . p. 76 – 78.
3. **Klimov E. A.** How to choose a profession / E. A. Klimov – M , 1999 . P. 47 – 51.
4. **Cohn E. S.** Psychology of early youth / E. S. Cohn –M. Prosveshcheniye, 1999. P. 14 – 16.
5. **Kudryavtsev T., Shegurova V.** Psychological analyses of a person's professional self-identification dynamics / T. Kudryavtsev, V. Shegurova // Voprosy Psikhologiyi [Issues in Psychology]. – 1998 . – №2 . – P .51–59.
6. **Mahler A. B.** . Social and work adaptation of children with intellectual disabilities/ A. Mahler – M. : Prosveshcheniye 1990. – 128 p.
7. **Makarchuk N. O.** . Personal self-regulation of adolescents with mental disabilities monograph / N. O. Makarchuk – K . : Phoenix, 2014 . – 448 p .
8. **Merlin V.S.** Issues in experimental psychology of the personality / V.S.. Merlin – Perm: Perm'sk ped. institute 1968.–240 p .
9. **Syniov V. M., Matveyeva M. P., Rokhlina O. P.** Psychology of a child with intellectual disabilities: Monograph / V. M. Syniov, M. P. Matveyeva, O. P. Rokhlina. MON of Ukraine. – K.: Znannia, 2008. – 359 p.
10. **Shavir P. A.** . Psychology of professional self-identification in early youth / P. A. Shavir .– M .: Pedagogika, 1981.– 96 p .

Малинович Л. М. Пути решения проблемы социальной адаптации к трудовой деятельности лиц с нарушениями интеллекта(на примере деятельности «Агенции по трудоустройству»)

В статье автор обосновывает новый путь решения одного из актуальных вопросов современной психологической науки и практики (специальной) – приобщение к трудовой деятельности лиц с нарушениями интеллектуального развития. Предлагается краткая характеристика индивидуальных особенностей развития познавательной деятельности и социально-волевой сферы этой категории инвалидов. Анализируя возможности овладения различными видами адаптации (профессиональной, дидактической и эмоционально-психологической), предлагается сопровождение лиц с нарушениями интеллекта при первичной, организационной и производственной социальной адаптации. Автор предлагает учитывать ряд критериев, которые обеспечивают адаптационный процесс лиц с нарушениями интеллектуального развития к трудовой деятельности. Используя опыт совместной инновационной деятельности Центра занятости г. Львова и Товарищества «Зеленый крест», автор предлагает новые пути профотбора, профконсалтинга и профориентации. Учитывая атипичное

розвиток осіб з порушеннями інтелектуального розвитку пропонується їх супроводження в час адаптації до нового місця роботи або форми занятості.

Ключеві слова: соціальна адаптація профорієнтація, профконсультування, профтор, супроводження, тренерство.

Malinovich L.M. The ways of solving the problem of social adaptation of persons with intellectual disabilities to employment (For example, the activity of the agency for employment)

Стаття розглядає проблему соціальної адаптації до роботи осіб з інтелектуальними порушеннями. Аналізуються особливості розвитку цієї категорії осіб з метою залучення їх до працевлаштування. Початкова професійна орієнтація за різними типами освітніх закладів обґрунтована. Висвітлено необхідність комплексного підходу до проблеми працевлаштування молодих осіб з інтелектуальними порушеннями. Спеціальні експерти для надання допомоги в цьому питанні проходять спеціальну підготовку. Іншими типами закладів (освітні та реабілітаційні центри, соціальні служби, центри працевлаштування, університети різних рівнів акредитації, благодійні фонди, асоціації, громадські організації осіб з інвалідністю тощо) почали запроваджувати нові методи та форми працевлаштування цієї категорії осіб з інтелектуальними порушеннями, використовуючи передовий національний та зарубіжний досвід. Однак, статистика працевлаштування осіб з інтелектуальними порушеннями свідчить про те, що проблема соціальної адаптації осіб з інтелектуальними порушеннями (з атиповим розвитком) в суспільстві та в майбутньому залишається актуальною для багатьох галузей науки. З огляду на це, метою статті є сприяти соціальній адаптації осіб з інтелектуальними порушеннями шляхом організації реабілітаційного освітнього процесу з глибокими професійними цілями, який сьогодні використовується в класичній системі освіти осіб з незначним ступенем вираження розумової відсталості.

Key words: person with intellectual disabilities, social adaptation, escort, atypical development.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 26.09.2015 р.

Рецензент: д. психол. н., проф. Варій М.Й.

УДК: 316.614.5-056.36

Малій Н.Ю.

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ПРОФЕСІЙНЕ ВИЗНАЧЕННЯ ОСІБ З РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядається проблема соціалізації осіб з порушеннями інтелекту в контексті сім'ї, як найбільш потужного агента соціалізації. Розглянуто деякі соціальні чинники, що впливають на становлення особистості, серед яких найважливішим є сім'я. Висвітлені труднощі переходу до трудової діяльності молодих людей з відхиленнями в інтелектуальному розвитку. Проаналізовано процес соціалізації, як необхідний аспект в житті кожної людини. Визначено провідну роль сім'ї у трудовому вихованні дитини з порушеннями інтелекту. Зазначено важливість успішної соціально-трудої адаптації для людей цієї категорії. Обґрунтовано необхідність психологічної корекційної роботи у сім'ях, в яких виховується розумово відстала дитина. Визначено умови успішного виховного процесу, від якого залежить рівень подальшої соціалізації. Зазначено, що соціалізація дитини невіддільна від виховання в сім'ї, де повинні бути створені сприятливі умови для росту і всебічного розвитку дитини.

Ключові слова: соціалізація осіб з порушеннями інтелекту; сім'я як головний агент соціалізації; соціально-трудова адаптація.

Постановка проблеми. Динамічні зміни в соціально-економічному, політичному та суспільному житті країни загострюють проблеми соціальної адаптації молоді та ускладнюють прогнозування індивідуальної життєвої перспективи. Проблема соціалізації осіб з порушеннями інтелекту в сучасному суспільстві постала найбільш гостро, так як ми живемо в такий час, коли навіть здоровій людині зорієнтуватися буває нелегко.

Інтеграція в суспільство дітей з порушеннями інтелекту не може відбуватися так само, як у їх нормально розвинених однолітків. Найочіливіший дефект призводить до порушення зв'язків із соціумом. Тому такі діти не завжди в змозі адекватно сприйняти соціальні норми і вимоги.

Накопичення соціального досвіду в осіб з розумовою відсталістю відбувається у трудовій діяльності, тому для них особливо важлива соціально-трудова адаптація.

Соціалізація – це процес, за допомогою якого дитина засвоює поведінку, навички, мотиви, цінності, переконання і норми, властиві його культурі. Сім'я, як правило, є найбільш важливою